

Kern 491 (1-10)

DISSERTATIONIS
DE
CONSTITVTIONE
EPIDEMICA
HALAE ADSALAM
INQVE EIVS CONFINIIS AN. 1771. 72. OBSERVATA
PRIOREM SECTIONEM

PRAESIDE
D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO

FACULT. MED. SENIORE ET H. T. DECANO

ETC.

PRO GRADU DOCTORIS
LEGITIME IMPETRANDO

D. XVII. FEBR. C1772.

PUBLICICE DEFENDET

AVCTOR
FRANCISCVS HERWARTH

A. A. L. L. ET PHILOSOPHIAE MAGISTER

NISSA-SILESIVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
LITTERIS HENDELIANIS.

V I R O

ILLVSTRI EXCELLENTISSIMO

DOCTISSIMOQVE

D O M I N O

D. FRANCISCO GOLTZ

POTENTISSIMO BORVSSORVM REGI

A CONSIL. AVLIC. PHYSICO PROVINCIALI

ET

THERMARVM LANDECKCENSIVM ORDINARIO

PRACTICO FELICISSIMO FAMIGERATISSIMO

F A V T O R I M E O

AETERNVM PIE DEVENERANDO

V I R O

ILLUSTRI EXCELLENTISSIMO

DOCTISSIMOQUE

D O M I N O

D. FRANCISCO GOLTZ

POTENTISSIMO BORUSSORVM REGI

A CONSULE AVIÆ PHYSICO PROVINCIALI

ET

THEATRAVM LAMBECEGENSIVM ORDINARIO

PRACTICO MEDICINO TAMINGRATISSIMO

F A V O R I M E O

ATTENTVM SIBI DEVENIENDO

Ex quo TIBI, VIR ILLVSTRIS,
auspicato innotui, tot tantaque TVAE
in me immerentem benevolentiae signa
cumulasti, vt ingratissimi animi notam
effugere vix possem, ni TIBI, data
quacunque occasione, obstrictissimam
meam mentem declararem. Quod qui-
dem vt palam fiat, has leuidenses TI-
BI academias plagulas inscribo, nullus
dubitans, fore, vt illas, pro eo, quo me
prosequeris, amore beneuole accipias.
Supplex summum imploro Numen, velit

FRANCISCVS HERWARTIUS A 3 TE

TE TVOSQUE *fospites saluosque quam*
diutissime conseruare! Quod uero restat,
TVAE *beneuolentiae TVOQUE favori*
numquam non commendatissimum habeo
velim

N O M I N I S T V I

deuinctissimum deditissimumque cultorem

FRANCISCVM HERWARTH.

§. I.

Constitutio aëris atque regiminis et diætæ incol.

Ex aliquot annis humiditas multa, terrae inundatio frequens, anni tempora a sua plerumque natura recedentia obseruata sunt. Hiems an. 1770. 71. mitis fuit, paene vernalis quandoque, humida; ver, quod eam insequabatur, paullo exstitit frigidius, humidum; nix plurima delapsa est; labente Iunio aqua terram inundare visa est; aestas humida, frigida fuit; inundatio noua; autumnus sub sui initium mitissimus, calidus, serenus, nebulas dein fat densas, pluuias non parcas, frigora leuia, inaequalia, inconstantia adduxit, sicque in hiemem degenerauit, mitem eam, licet maio-

maiora quandoque frigora intercurrent, humidamque, regnante interea mutabili incertaque tempestate. Paene toto anno aut africanus, aut libys spirauit. Non defuere anniuersarii venti, cum vernaes, tum autumnales, in procillas passim mutati. Autumnales venti atque etiam per hiemem obseruati, passim sat rigidi exstiterunt. Pomorum, prunorum, similium insignem terra copiam genuit; at caritas annonae incolas cum pressit, tum etiamnum premit. Secale inundatio terrae passim corrumpit atque largior cornuti secalis copia; triticum bonum; hordeum vero lolium temulentum inquinat. Atque tamen incolarum non pauci, caritate annonae coacti, pani pultribusque suis cum crassissimos furfures, tum farinam, ex hordeo confectam paratamque, admiscunt. Denique ruricolae, terrae inundatione praepediti, serius paullo agrorum curam gesserunt.

§. II.

Morbi frequentius obseruati.

Circa anni praecedentis initia, vere, magnaue aestatis parte, non infueri obseruabantur morbi, variolae, scarlatina passim, affectus catarrhales, rheumatismi. Progrediente autem aestate, autumnoporro et hieme, post pauca dysenteriae inter ruricolae exempla, febres intermittentes tertianae, quartanae, simplices, duplices, continuae et semitertianae C E L S I (Libr. III. cap. 3), plebeiis maxime atque ruricolis familiares, suum extulerunt caput, quae, pertinaces valde, curae maxime resistunt, tumoribus simul oedematosis frequentissime stipatae. Febribus istis mense

Novem-

Nouembri accessit alia eademque continua putrida, quae simplex quandoque, alias vero, ob iunctam scilicet inflammationem, composita existit. Eam continuo accuratius depingam. Nulli autem aetati, nulli sexui parcat, ut tamen in pagis frequentius occurrat, hisque magis familiaris sit, qui aëri epidemico prae caeteris sese exponunt, maloque regimine utuntur. Caeterum, vigente hac constitutione, leuiores quibusdam narium partiumque adiacentium excoriaciones, cum pustulis quandoque labiorum, contingunt, huc omnino referendae, quando litteris relatum accepimus, simile quid accidisse pluribus incolis urbium, quas eadem epidemia tentat. In his, qui pultes, e farina hordeacea confectas, assumere, cataleptis et vertiginibus obseruabantur. Conuulsionis autem cerealis aut gangraenae epidemicae, in tanta licet fecalis cornuti copia, ne vllum existit exemplum.

§. III.

Descriptio febris continuae putridae, epidemice grassantis.

Omnes autem, quos dixi morbos, febris ista continua putrida cum dignitate, tum periculo antecellit; cuius itaque naturam atque historiam, quantum ea ex *illustris* et *venerandi* BOEHMERI obseruatis constare potest, delineabo. Morbus subito aegros corripit. Sub eius ingressum de subitanea virium prostratione deque frigore, plerumque valido et ad tres quatuorue horas extenso, conqueruntur. Neque tamen frigus id reliquas, quae primam insequuntur, accessiones comitari solet, nisi forte istam huc, quae purpurae sollempnis est, horripilationem referre

B

velis.

velis. Excipit frigus calor, qui, pro subiectorum ratione, maior minorue existit; plerumque autem, vesperascente die incipiens, ad quartam vsque horam matutinam siccus perdurat, quo tempore, cum remissione febris, lenis in cute mador erumpit, quem vero febris a meridie reditus in fugam agit. *Pulsus* quandoque, atque id malo omine, sanus est; plerumque autem febrilis deprehenditur et debilis, alias durus et suppressus, quandoque inaequalis et intermittens. Plurimis vehementissimae statim adsunt *cephalalgiae*, totum quidem caput, maxime vero sinciput et occiput aggredientes. His iungitur *vertiginosus affectus*, lapsus metum adeo viuide excitans, vt caput artusque tremulo agitentur motu, atque aegri, plus saepe vice simplici, exclament: *sustinete me, ne lecto excidam*. Longe quoque maximo aegrorum numero *deliria* contingunt, quibus capti lecto quandoque exsiliunt frigoreque sese exponunt. Vnus ex his in luto se prouoluisse visus est. Neque ista tamen omnibus, licet plerisque, in principio morbi adsunt; in quibusdam die demum sexto atque etiam ferius comparere obseruantur. Pertinaciter autem passim, interdiu et noctu, intercurrentibus vix vllis lucidis interuallis, aegros affligunt, vt etiam a sexto ad decimum septimum, aque vndecimo ad vigesimum quartum diem durauerint. *Conuulsiones* rarius in conspectum prodeunt; *subsultus* tamen *tendinum* sat frequenter adsunt. Deliriosis quibusdam *risus sardonius* contingit. Neque deest plane rerum omnium *obliuio*. Frequenter quoque cum *coma somnolentum*, tum *insensibilitas* incidit. *Oculorum et faciei rubedo*

in

in deliris, plethoricis praesto est; sunt, qui de *caligine* conqueruntur; aures *surditas* occupat; nares largissime passim, ad mensuram etiam, sanguinem dimittunt, neque vero *haemorrhagia* ista *navium* omnibus salutaris existit, omnium minime his, in quibus serosus sanguis excernitur; lingua *tenaci copiosoque muco obducta*, alias vero *nigra* cum labiis esse cernitur; *sitis* quandoque sat magna existit, interdum autem deficit; accedunt non raro *aphonia*, *affectus anginoidei*, *tumores colli*, *respiratio celevs et frequens*, *tussis sicca*, quandoque *humida*, *anxietas praecordiorum*, *animi deliquia*. Languet *appetitus*. Furibundis *nauseae*, *vomituritiones cum sensu amaritiei in ore* contingunt. Quibusdam alius pertinacissime clausa est, hancque *alui obstructionem* comitatur *continuus ad aluum urinamque stimulus*; in aliis die quarto, octavo, vndecimo *diarrhoeae foetidae* frequentissime accedunt, iungitur tamen nonnumquam *involuntaria foecum urinaeque excretio*, unde *sphaecelus* quandoque in *erosa cute* productus est. Neque is status, intra breue semper tempus, sese subducit; vidit enim *illustris BOEHMERVS* aegrum delirum, quem squalida istiusmodi involuntaria excretio, inde ab vndecimo ad vigesimum vsque secundum diem, tenuit, sanitati nihilo minus restitutum. In sequiore sexu *menstrua* quandoque citius, quam par est, recurrunt, at parciora et serosiora, loturae instar carnis. His abdomen dolet, caput autem moderatius tentatur. Ambae, in quibus id obseratum, vi morbi superatae occubuere. *Vrina* aestui caeterisque morbi conditionibus respondet, satisque differens conspicitur;

pallida; citrina cum nubecula; aurantii coloris; turbida; hypostatica cum cuticula coerulescente et sedimine largo, pallide roseo; *foetida*. Quandoque vrina, tertio demum septenario, coctionis signa dedit. In quibusdam, quos, post toleratas cephalalgias insignes, conuulsio et insequens apoplexia, die aut septimo aut nono, iugulauit, pallidior vrina, cum hypostasi mucida, ex albo flaua, et cuticula coerulescente, vitro adhaerente et vrinæ supernatante, obseruata est. Nec omnibus, nec plurimis *exanthema* quoddam erumpit. Quibus vero nullum contingit, his morbus acriticus existit, atque ultra tertium septenarium protrahitur; quo elapso per lysin demum integre solutus esse apprehenditur. Quae autem exanthemata prodeunt, plerumque vel *purpurea* sunt, eaque cum *alba*, tum *rubra*, vel *petechialia*. Quandoque *papulae* quaedam *circa labia* efflorescunt, quod vero exanthema plerumque imperfectum est. Eruptionis tempus sat diuersum obseruatur. In his, qui pessime decumbunt, prauiis deliriis, cito quidem, die nempe quarto, petechiae prodeunt, atque in pectore manibusque erumpunt, quae vero instabiles sunt, ut, vix nycthemeri spatio elapso, dispareant, atque etiam, redeuntes quandoque die nono, post paucas tamen horas interiectas, iterum euanescent. Qui petechiis correpti elabuntur, his crisis nulla contingit, verum morbus, ut in his, quorum cuti nullum innascitur exanthema, acritice, elapso tertio septenario, integre soluitur. In quibusdam purpura, post nonum demum diem praeterlapsum, erumpit; hos iudicat, tertio septenario ad finem vergente,

re, largissimus et criticus sudor. Mitiore morbo detentis purpura rubra eaque imperfecta contingit. Obseruatur caeterum, quod, quae prodeunt exanthemata, aegris leuamen afferant; dolores maxime, nullis paene remediis cedentes, cum capitis, tum rheumaticos (qui purpurae imprimis eruptionem praecedunt), incantamenti instar, in fugam agunt. *Sudores*, qui vigente morbo prodeunt, moderati sunt, proque exanthematum ratione varii; vappidi et acido dulces in purpura rubra, foetidi autem in his, quibus purpura alba et petechiae efflorescunt. *Sanguis excretus* copioso plerumque sero scatet. Neque vero in quibusdam corium pleuriticum deficit, cui grumofus et niger sanguis adhaeret. Atque in his morbus febris inflammatoriae, *anginae* maxime et *pleuritis*, scenam ludit. Quodsi tunc obuiam inflammationi itur: soluitur quidem ea sat cito, resitantibus tamen signis istius, quam descripsi, febris. Quandoque sponte sic mutatur morbus, idque primis statim diebus. Quos trucidat vis morbi, ocyus ferius *conuulsionibus et apoplexia* correpti, subito moriuntur, die septimo, nono, vndecimo, decimo tertio. In vado sunt, qui hunc diem superant, ni insoliti quid accidat. Plurimi tarde, sensim *redeunte appetitu*, pristinam recuperant sanitatem. Adiuuat eius reditum *somnus, paullo diutius protractus*, in quem, tertio septenario elapso, incidunt. In quibusdam, vel decumbentibus adhuc, *tumores pedum oedematosi cum habitu cachectico* obseruantur, qui vero sensim euanescent. Neque etiam reconualescentes circa vesperam ab omni *febre* liberi esse deprehenduntur. Caeterum

rum longe plurimi aegrorum, e mortis faucibus erepti, sanitati restituti sunt. Raro etiam contingit, ut aegri, vi solius morbi superati, occumbant. Status valerudinarius praegressus, mala mendedi methodus, damnosa denique plebeiorum hominum consuetudo, qua, re paene ad incitas reducta, medici demum auxilium implorant, plurimos interimunt. Quod quidem tanto veritati magis consentaneum statui oportet, quanto magis exploratum est, aegros cum sanitate, vel terrificis symptomatibus prodeuntibus, risu sardonio, aphonia, inuoluntaria foecum vrinaeque excretionem, similibus, in gratiam rediisse. Atque licet omnino virium summa prostratio, insensibilitas, pulsus sanus, vrinaeque, ad sanam maxime accedens, iustum queant terrorem incutere; non omnem tamen nos salutis tunc spem abiicere oportet. Quod denique ad *auxilia* spectat, quibus usus est *illustris* et *venerandus* BOEHMERVS, ista quidem maxime ad acida, antiseptica, vesicatoria, camphorata, clysteres emollientes redeunt. Quandoque, in his nempe, quibus supra descriptae vomituritiones contingere, tinctura rhei usus est. In principio morbi, si res id postulare videbatur, venae sectionem adhibuit; serius autem vocatus eam omisit. Emeticis usus est nunquam. Diarrhoeae excedenti cascarillam et radicem serpentariae virginianae opposuit, et in incipiente statu conualescentiae cortice peruuiano tonum restituit. Verum de his omnibus, in altera sectione, fusius differendum erit. Nunc de natura morbi nonnulla addenda supersunt.

§. IV.

Conseſtaria.

I. Febris haec a quibusdam dicta est *continua putrida* ſ. *continua remittens putrida*. Atque de *continuitate* eius, cum horis matutinis manifesto remittit, dubitari nequit. Quod vero ad *putridam eius indolem* spectat: oportet nos eam, in tanta sententiarum de putredine varietate, accuratiori examini subiicere. Monuit v. SWIETEN (Commentar. Tom. II. ad §. 730), *putredinis nomine in febribus non intellexisse veteres medicos talem corruptionem, quae in cadaueribus sponte nasci obseruatur, sed tantum insignem degenerationem humorum a conditionibus suis naturalibus*. Cui notioni, quam certe BOERHAAVIUS aliique praestantissimi viri amplectuntur (SCHROEDER *Diff. de februm putridar. different.* Goett. 1768), si adstipulari velis: de putrida descriptae febris indole dubium supererit nullum. Quodsi vero ea voce singularem istam, quae chemicis atque physicis putredinis nomine proprie venit, humorum corruptionem intellectam velis: quibusdam quidem aegris, his nempe, qui excrementa alui, vrinae, cutis foetidissima eiiciebant, putrida continua febris inexistit; neque tamen omnibus, cum multi omnino occurrant, quorum nec euacuatus sanguis, nec vrina, nec excrementa alui, nec saliu, nec aër exspiratus signa putredinis verae produnt atque manifestant. Placuit denique nonnullis, *putridum morbum* nominare eum, quem vel vera putredo comitatur, vel dispositio ea humorum, quae ad concipiendam putredinem maxime procliuis existit (SCHROEDER l. c.).

Ne-

Neque, eo significato admissio, qui maximum, ex mea sententia, plausum meretur, putrida epidemicae febris natura poterit in dubium vocari. Quando enim materia, e qua gignitur, toties veram putredinem excitat: nonne nos statuere oportet, eam ideo humoribus dispositionem summam, ad concipiendam putredinem, inducere? Non inepte SCHROEDERVS (l. c. §. III.) putridi morbi putridaeque febris phaenomena praecipua collegit, quae, ut facilius ad epidemicam istam febrem referri possint, adducere licebit. *Characteres, inquit, putridi morbi sunt: magna virium prostratio, tanta saepe, ut minimum etiam motum animi sequantur deliquia; animi vehemens deiection; pulsus iusto debilior; humorum nimia tenuitas; faciles saepe et spontaneae haemorrhagiae, ex locis etiam insuetis prouenientes; maculae figura et colore variae, rubicundae nimirum, fuscae, vel liuidae; oculorum imminuta viuacitas; lingua fusca, liuida, vel nigra; spiritus et sudor foetidus; vrina nonnumquam tenuis, minus pro caloris ratione tineta, ut plurimum turbida, crassa et mox foetens; auctus et putridus alui excrementorum foetor et in liuidum mutatus color.* Signis putridae febris annumerantur haec: *calor mordax, tactum laedens et omni momento quasi adauctus; pulsus celerior et inordinatus; virium summa prostratio cum animi deiectione; capitis dolor aliquis cum sensuum perturbatione; oculorum imminutus splendor, saepe cum rubore aliquo, sic, ut inflammati videantur; lingua in initio morbi subalbida, dein autem nigra et arida, faucibus simul et dentibus foeda sorde tectis; anima foetida; sapor*
ad.

aduersus quasi a rebus putridis; sudores foetidi et in ulteriore morbi progressu sanguine nonnumquam tincti; cutis in incremento morbi haud raro arida est; aliquando nimia est ad sudores prouocatas; urina varia, crassa, turbida, immo nigrescens, interdum quoque pallidior, cruda, vel cum sedimento fuligineo; deiectio foetidissima, subuivida, liuida, interdum nigra et sanguine tincta; maculae rubicundae vel liuidae, petechiae, vibices, non eleuatae, nec umquam forte criticae; hae post mortem interdum erumpunt demum; sitis ut plurimum moderata; haemorrhagiae spontaneae, et facile ultra omnem modum uehementes; cruor minus cohaerens et, in ulteriore morbi progressu, omnino saepe dissolutus; serum rubicundum, saepe sanguinolentum; crusta interdum quidem obdurus est sanguis, at tenui et infirma, transparente et saepe variegata; tumere etiam solet in uehementiore morbo abdomen, ab aëre in eius cavitatem per putredinem expedito, quem statum meteorismum nuncupare solent. Quibus ita constitutis, patet, febrem epidemice iam grassantem putridis omnino subesse. Licet enim nonnulla, quae SCHROEDERVS commemorat phaenomena, in eam nondum cadere obseruata sint: attamen memores nos esse oportet, cum gradualis morborum differentiae, tum mutationis morborum, quam compositio inducit. Sufficit multa praecipuaque febrium putridarum phaenomena obseruari.

2. Si cui placuerit, *neruofas* febres a reliquis febrium speciebus discernere, easdemque dicere febres, quas insolita multaque neruorum vitia comitantur: febris epidemica, quam diximus, pu-

C

tri-

tridis nervosis omnino adnumerari potest. Docent id deliria, affectus vertiginosi, aponia, inuoluntaria alui vrinaeque excretio, pulsus debilis, inaequalis, surditas et plura alia. Confer. H V X - H A M I oper. *phys. med.* Tom. II. cap. 7. Home medic. Beobacht. und Versuche, Seit. I. V O G E L Dissert. *de febre nervosa eiusque genuina indole*, Goett. 1767.

3. *Malignitatis* ista febris notam effugere nequit, quamcunque etiam morbi maligni notionem amplecti tibi placuerit.

4. Ridicula est eorum opinio, qui asserunt, non differre, epidemicam hancce febrem, a fuetis continuis putridis febribus, quae vere alias, maxime vero autumno incidere solent. Plura certe sunt, per quae ab his differt, qualia sunt: mirus iste capitis vertiginosus affectus, inuoluntaria focum et vrinae excretio etc. Ut ergo quam optime sic latum a S Y D E N H A M O de morbis epidemicis iudicium (Oper. Sect. I. cap. 2) confirmetur.

5. Febres putridae, quae epidemice grassantur, *gastricae* sunt, *intestinales*, *sanguineae*, pro diuersa nempe eius, quae sanguinem corrumpit, materiae origine. Atqui plurimi forte nostrae aetatis medici, qui, nouis rebus nimium inhiantes, vbique paene labefactatas vident primas vias, non dubitabunt procul dubio, epidemicam nostram febrem aut gastricis, aut intestinalibus adnumerare, tantoque id magis, quanto propius ad istarum febrium naturam phaenomena commemorata accedunt, quantoque possunt magis diaetae vitia vrgere (§. I.). Quodsi tamen, quod res est, dicendum: ausim ego affirmare, sanguineas potius esse, quam gastricas

cas

cas, aut intestinales, licet nolim primas vias plane immunes habere. Atque plura omnino isti sententiae fauent. Namque 1. exanthemata sic erumpunt, vt aegrum alleuent, quod certe neque in gastricas, neque in intestinales cadit. Vid. STRACK *de morbo cum petechiis*; 2. desunt signa, quae putridae materiei turgorem primis in viis indicant; 3. nec emeticis, nec purgantibus vsus est *illustris BOEHMERVS*, aegros tamen sanitati restituit; 4. diarrhoeae spontaneae leuamen attulere nullum; 5. laxantia, in principio vsurpata, impedire non potuere progressum febris, suis stipatae symptomatibus. Videtur itaque febris ista sanguinis corruptioni magis, quam impuritatibus, primis in viis collectis, natales suos debere, sic, vt quae contingunt harum partium vitia, symptomatice tantum occurrant, *vel* sanguinis singulari corruptioni, *vel* malae diaetae, febris epidemiam praegressae, *vel* aegrorum proprietatibus adscribenda.

6. Cuiam causae febris ista debetur? Aëris certe constitutioni magis, quam diaetae incongruae (§. I.). Solent enim hi, qui aëri liberius frequentiusque sese exponunt, malo simul obseruato regimine, neglectaque imprimis perspiratione, febrem istam concipere, licet diaeta sat bona vtantur. Sine dubio hinc factum, vt rucolas ista epidemia magis, quam alios tentauerit, vtque in locis humidioribus malignius grassata sit. Forte quoque illis nocuit serior agrorum cura habita (§. I.). Videtur ergo cuilibet causae (§. I.) definitus morbus respondere. *Crassa diaeta* febres intermittentes, *lolium temulentum* vertiginosos affectus, *aër* deni-

que *epidemice constitutus* continuam istam febrem generat. Neque tamen nego, plures posse ex iis, quas dixi, causis in vno eodemque subiecto concurrere; quo vero in casu orietur aut complicatus morbus, aut is, ad quem producendum maxima caeteraque antecellens causa, quin ipsa aegri conditio propria inclinatur atque prona est. Num in quibusdam nocuerit fecale inundatione corruptum? nescimus, cum pauca eius copia exstiterit.

7. Quis morbus cum suae naturae, tum aegri proprietatibus responderet. Videtur inde ratio peti posse cum abundantis quandoque in ventriculo bilis, tum inflammatoriae febris, epidemicam illam comitantis. Constitutio forte aëris in causa fuit, quare anginam et pleuritidem prae ceteris obseruauerit *illustris BOEHMERVS.*

8. Verissime dixit HIPPOCRATES (*Aphorism. IV. 70.*): *quibus per febres urinae perturbatae sunt, quales iumentorum, iis dolores capitis vel adsunt, vel aderunt.* Quod etiam perturbatae ac confusae istae urinae capitis affectus generatim indicent, alii notarunt. Confer. REGAE *tract. de urinis* pag. 121 seqq.

9. Historiam phrenitidis bene edoctus (BOERHAAVE *aphorism. n. 771* seqq.), plura febris epidemicae momenta intelligit. Enimvero a raptu humorum versus caput, acrique specifico, quod sanguinem corrumpit, plurima huius morbi phaenomena enascuntur.

10. Habitus iste cachecticus, a morbo relictus, nonne debilitati debetur? Anne eum primis maxime viis, a morbo praegressaque

saque quandoque mala diaeta labefactatis, dare nos oportet? Ita omnino videtur.

II. Cum aegri non raro, vel terrificis lethalibusque signis prodeuntibus, morte elabuntur, alias vero fulgure ocyus moriantur: verissime hinc dixit HIPPOCRATES (l. c. II. 19): *in acutis morbis non omnino tutae sunt mortis aut salutis praedictiones.*

§. V.

E p i l o g u s.

Atque haec sufficiant. Quae enim dicenda superesse videri possent, ad explicanda haec illaue phaenomena redeunt. Nolui vero his inhaerere, cum vel ex his, quae pathologia tradit, intelligentur facile, vel ex actione acris specifici repeti debeant, quam quidem scio cum ignarissimis.

CLARISSIMO DOCTISSIMOQUE
 SCIENTIAE SALVTARIS CANDIDATO
FRANCISCO HERWARTH

ARTIVM LIBERALIVM ET PHILOSOPHIAE MAGISTRO AMPLISSIMO

AMICO SVO SVAVISSIMO

S. D.

IO. CHRISTOPHORVS NIEMANNVS,

ANHALTINVS. MED. CANDID.

*D*issertationem TVAM pro obtinenda salutaris scientiae laurea defendens, ut aduersarii vices in certamine publico erudito susciperem, a me petiisti. Quod quidem munus in me delatum, quo etiam contra GENEROSISS. ATQVE EXCEL. D. DE FÜRSTENMÜHL dissertationem, quam summa cum laude defendit, functus sum, lubentissimo accepi animo. Statim enim

cum

*cum mihi primum innotuisti, VIR DOCTISSIME! talem TE
 inueni, quem insignis doctrina medica, acumen ingenii singula-
 re, et consuetudinis suauitas adeo commendabant, vt TVVS
 plane esse debuerim. Doleo autem rebeementer, quod mihi non diu-
 tius TVA suauissima consuetudine uti liceat, cum TV iam, quo-
 cum amicitiam modo inieram, in patriam dulcissimam redeas.
 Gratulor interim TIBI supremos in arte Apollinea honores.
 Gratulor imprimis optimo praeceptori EXCELLENT. D. WI-
 CKE de doctissimo discipulo. Nullus dubito, quin TVA solida
 medicinae scientia generi humano utilissima futura sit. Felices
 aegrotantes, quibus ad tam doctum aequae ac suauem medicum
 confugere licebit! Redeas feliciter in patriam, floreas diu saluus
 et incolumis sisque solatium miserorum aegrotantium. Quod re-
 liquum est, mei etiam memoriam absens conserua sisque persuasus,
 TVAE amicitiae memoriam mihi semper fore gratissimam. Va-
 le. Scripsit. Halae Magdeb. d. XII. Febr. CIOIÖCCLXXII.*

PRAE-

PRAENOBILISSIMO
FRANCISCO HERWARTH
VIRO DOCTISSIMO
AMICO SVO DILECTISSIMO

S. D. P.

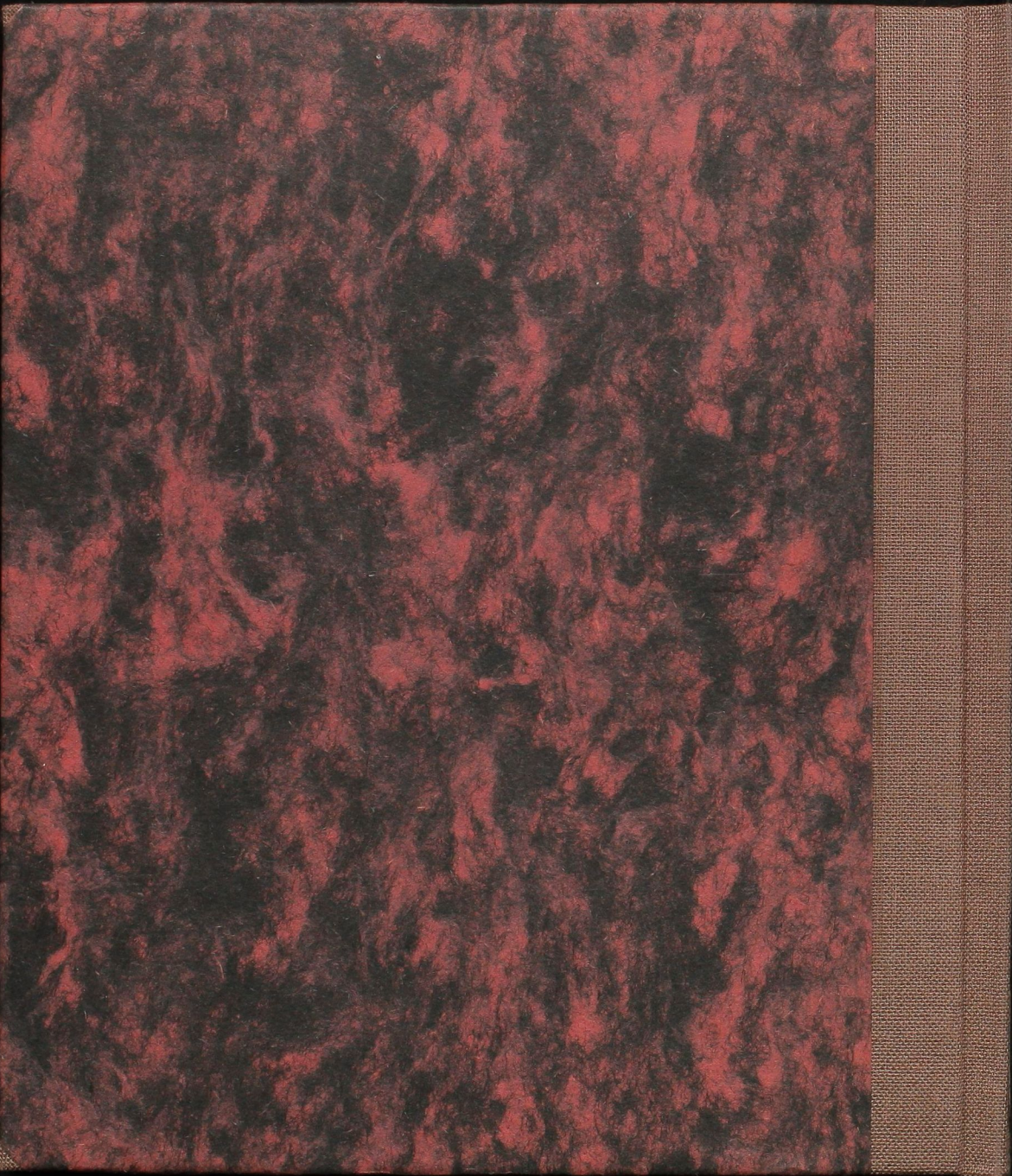
IOHANN GOTTLIEB THAV, M. C.

OPPONENS.

Quid agit Silesia patria nostra suauissima? quid metropolis eius, TVAE meaeque deliciae? quid Morgenau amoenissimum? quid denique eius gestatio, qua inter tot literatos, totque Gracias dulcissimas delectabamur? Sic TIBI, mi dilecte HERWARTH, Plinii more, fatus sum, dum TE saluum aduenisse laetarer, dum amplexibus ardentissimis haereremus cumque amorem nostrum alterutri explicarem. Incredibile est, quantum ex aduentu TVO hauserim gaudium. Sed prob dolor! gaudium illud in moerorem mutatur! Iam tempus effluxum est, quo mihi TVIS frui licuit colloquiis. Iam iterum celeri abhinc properas passu. Quam moleste ego iacturam hanc feram, exprimere non possum. Officium, quod abs me petis, quodque mihi, licet non demandasses, certe vindicassem, gratissimum quidem mihi est, tum quod magnam ex responsis TVIS capiam utilitatem, tum quod testimonium faciam de summis in Medicina TIBI collatis honoribus: sed aegerrime simul fero, quod eo citius iacturam TVI patiar, quo citius eo defungar. Dii haec omnia faciunt, faciant etiam velim, ut vel minus de TVA querar absentia, vel paulo post TVA premam vestigia, atque cito TECVM iterum coniungar. Vale.

PICA

DISSERTATIONIS
DE
CONSTITVTIONE
EPIDEMICA
HALAE AD SALAM
INQVE EIVS CONFINIIS AN. 1771. 72. OBSERVATA
PRIOREM SECTIONEM

(8)

PRÆSIDI

D. PHILIPPO ADOLPHO

FACULT. MED. SENIORE ET
ETC.

PRO GRADU MD

LEGITIME IMPETIT

D. XVII. FEBR. CIOIO

PUBLICÆ DEFENS

AVCTOR

FRANCISCVS H

A. A. L. L. ET PHILOSOPHIA
NISSA-SILESIVS

HALAE MAGDEBVRG

LITTERIS HENDL

